EL COMBAT DE LA CREU DE MUNTANER

UNA ACCIÓ DEL GENERAL MANSO A SANT JUST DESVERN

Per **JULI OCHOA**

El present estudi és una versió ampliada del que anteriorment havia estat el guió d'una de les xerrades impartides per l'autor dins del programa televisiu “Línia de Servei” emès pel grup ETV Terramar en la seva emissió del 10 de febrer de 2023.

Llibre no venal
Maquetació i edició de l'autor
Sant Just Desvern (Baix Llobregat), abril de 2026

EL COMBAT DE LA CREU DE MUNTANER

Una acció del general Manso a Sant Just Desvern

Juli Ochoa González

Com és prou sabut, durant la Guerra del Francès, que es va iniciar l'any 1808 i va tenir una durada de sis anys, la ciutat de Barcelona, i de retruc tota la seva rodalia, van estar des d'un primer moment i fins al final del conflicte, en poder de les tropes imperials franceses, les quals només van arribar a estar realment amenaçades a finals de la tardor de 1808, en que va tenir lloc el frustrat atac del 17 de desembre per part de les forces que manava el general Joan Miquel de Vives i Feliu, que un parell de mesos abans havia estat nomenat capità general de Catalunya per la Junta Suprema de Govern.

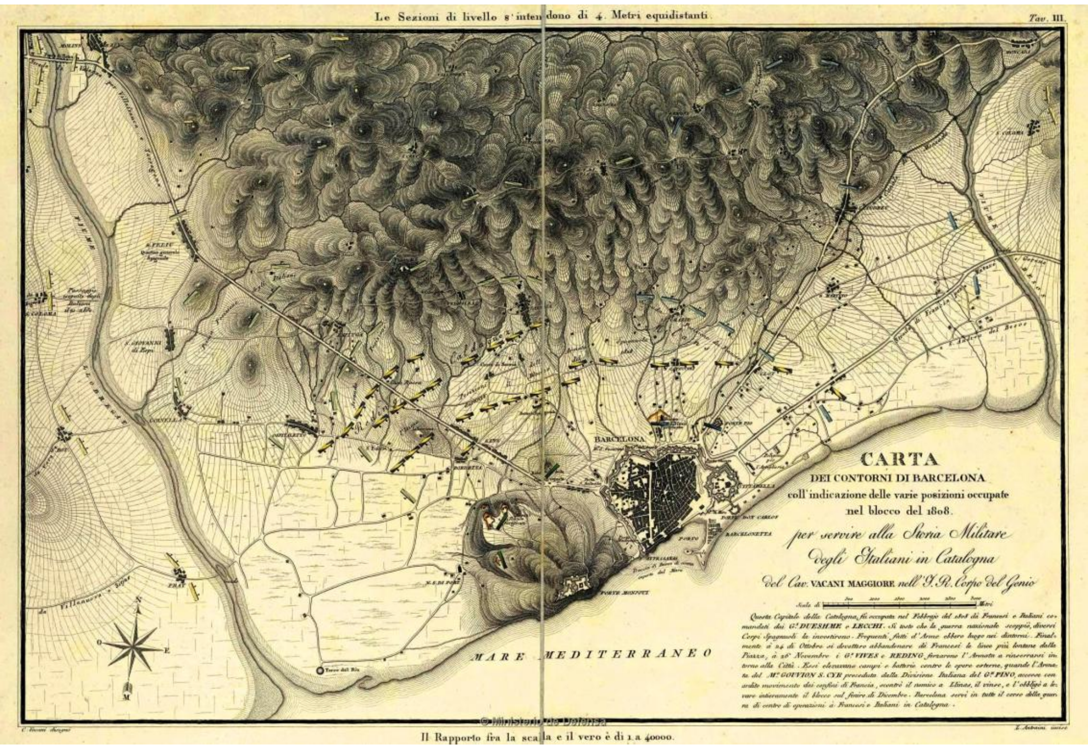

Fig. 1 –El setge de Barcelona de l'any 1808 per les forces del general Vives. Mapa: Camilo Vaccani.

L'arribada d'un potentíssim exèrcit imperial dirigit pel general Laurent de Gouvion Saint Cyr, que els va derrotar a Cardedeu (16/12/1808) i a Molins de Rei (21/12/1808), va frustrar aquella pretesa reconquesta de Barcelona.

La desfeta soferta a la batalla de Molins de Rei va suposar un cop molt fort pels patriotes, del qual trigarien molt temps en poder-se recuperar, i que suposaria

Fig. 2 – La batalla de Molins de Rei. Litografia de Godefroy Engelmann (1778-1839) sobre dibuix de Jean-Charles Langlois (1789-1870).

el domini pràcticament complet del territori situat entre Barcelona i el riu Llobregat per part de les forces imperials, un territori en el que els patriotes, però, operarien sovint al llarg de tota aquella Guerra.

Tot el que llavors es va perdre, es trigaria més de cinc anys a poder-ho recuperar, i l'hinterland barceloní seguiria sota el domini dels invasors napoleònics fins que les darreres forces imperials, sota les ordres del general Habert, van acabar abandonant ordenadament Barcelona el dia 28 de maig de 1814, finalitzant així la Guerra a casa nostra.

Fig. 3 – L'ermita de Sant Pere Màrtir, convertida en fortí, hostatjava un d'aquells destacaments napoleònics que controlaven el pla de Barcelona.

Els patriotes, però, no van deixar en cap moment d'assetjar als francesos que dominaven la capital catalana, i per tal de frenar les seves constants escomeses i mantenir-los allunyats, els

ocupants francesos van establir tota una sèrie de punts forts al voltant de Barcelona, servits per destacaments militars.

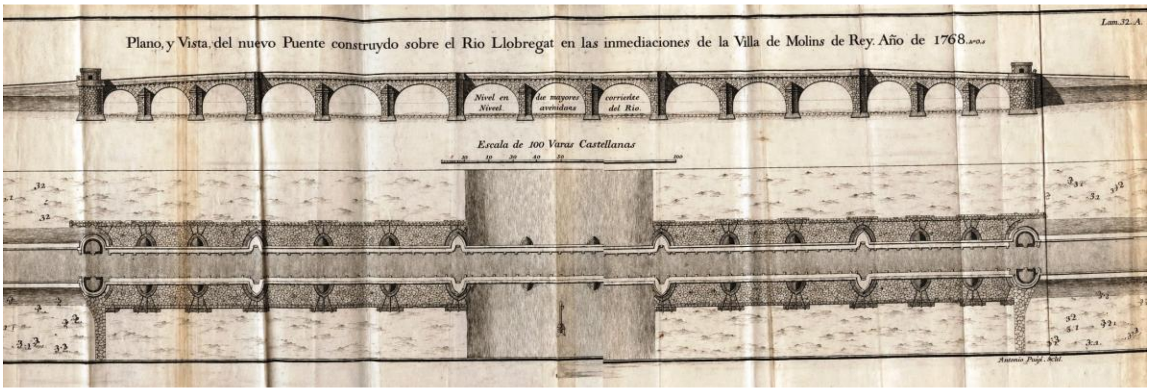

Fig. 4 – El pont de Molins de Rei, un punt altament estratègic per poder controlar les principals vies d'accés a la ciutat de Barcelona des de gairebé la resta del territori. "Tratado de fortificación o arte de construir los edificios militares y civiles" de John Muller (1769).

Un d'ells, i potser el principal, era l'estratègic pont de Molins de Rei, sobre el riu Llobregat, que assegurava als francesos el control de l'accés a Barcelona de qualsevol força enemiga procedent del Sud o de l'Oest.

A començaments d'agost de 1812, en plena Guerra del Francès, Luis de Lacy i Gautier, general en cap de les forces que combatien a Catalunya, va prometre al cap de guerrillers Josep Manso i Solà que incrementaria el nombre d'integrants del seu grup, anomenat "Batalló de Caçadors Voluntaris de Catalunya", fins a formar un regiment, i d'ascendir-lo a ell al grau de coronel per tal que el comandés.

Fig. 5 – El cap de guerrillers Josep Manso va acollir de bon grat el repte que li proposava el seu cap, Luís de Lacy.

Com a agraïment, en Manso es va marcar el detall fatxenda de prometre-li al seu torn que ell capturaria i li enviaria tres-cents presoners enemics en pocs dies (La seva intenció era atacar la guarnició que estava destacada en el pont de Molins de Rei, aprofitant els regulars relleus d'aquella tropa).

I és així com el dia 7 d'agost de 1812 al migdia va sortir d'Esparreguera cap aquests encontorns amb una força de 400 homes, fent una gran marrada per tal de despistar els possibles observadors enemics.

Fig. 6 – La baixada entre Sant Just i Sant Feliu al seu pas per la Torreblanca. Manso va apostar el gruix dels seus homes darrera la tanca de pedra d'aquesta finca.

Després d'una marxa de setze hores en la que va passar per la Beguda, Masquefa, Monistrol d'Anoia, Sant Sadurní, el coll de l'Ordal, Vallirana, Torrelles i Santa Coloma de Cervelló, va creuar el riu pel gual de Sant Joan Despí i es va situar a trenc d'alba a la baixada de Sant Feliu, on va fer amagar una part de les seves forces darrera de la tàpia de la Torreblanca (on ara hi ha el Consell Comarcal), una altra en el fons del torrent del Pont Reixat, llavors conegut com a torrent del pont de Madorell (al costat d'on ara hi ha l'edifici Walden), i la resta una mica més avall de la Creu d'en Muntaner (en l'actual barriada santjoanenca del Pla del Vent), en el punt per on ells havien vingut.

Al poc d'haver arribat, van poder veure com venia de Barcelona la tropa de refresc que anava a rellevar els soldats napoleònics que estaven al pont. Els homes d'en Manso, amagats, els van deixar passar, ja que l'objectiu que s'havien prefixat era atacar la força sortint.

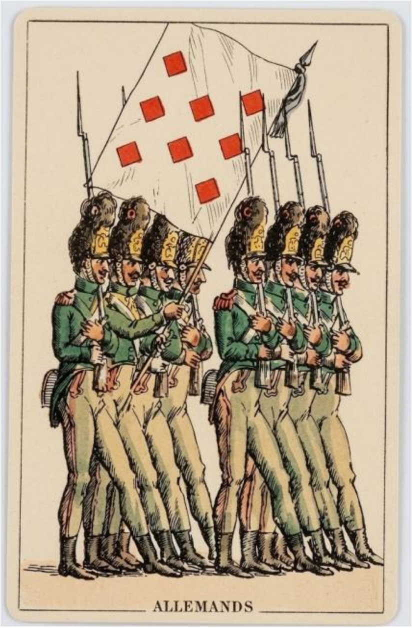

Fig. 7 – Soldats alemanys de l'exèrcit napoleònic. Carta del "Jeu des Drapeaux" (1816).

La guarnició rellevada formava part del 23è regiment d'Infanteria de línia, i estava formada majoritàriament per soldats alemanys enrolats en les files imperials, va sortir de Molins de Rei a dos quarts de nou del matí, i quan van arribar al terme de Sant Just, havent tot just sobrepassat la Torreblanca, els caçadors d'en Manso que estaven amagats al Pont Reixat van sortir a la carretera, davant seu, barrant-los el pas.

Tant la guarnició del Castell de Montjuïc com la de Sant Pere Màrtir podien veure des de lluny l'emboscada que els homes de Manso estaven preparant als seus companys de la guarnició del pont de Molins de Rei que tornaven cap a Barcelona, i no van parar de fer-los senyals des del primer moment per advertir-los. També, a l'Hospitalet, distant mitja hora del lloc del parany, hi havia una division francesa que va poder contemplar l'amenaça que

planava sobre els seus companys I es van posar immediatament en marxa per tal de socórrer-los.

Mentrestant, la tropa provinent de Molins i que acabava d'arribar a aquest indret, va veure l'enemic que els esperava dalt de la pujada. Mentre reaccionaven i es preparaven per la lluita, van sortir els que els esperaven darrera de la tàpia, agafant-los entre dos focs.

Fig. 8 – La Creu de Muntaner, a la partió entre els termes de Sant Just Desvern i Sant Joan Despí, punt on es van lliurar els darrers combats d'aquell enfrontament que va acabar amb la victoria del general Manso i els seus homes.

Essent impossible el combat en tal situació, els imperials van optar per la fugida pel camí que duu a Sant Joan per la Creu d'en Muntaner, i és llavors quan va sortir el tercer grup que els estava esperant allà, produint-se un combat sagnant en el que els soldats napoleònics van ser pràcticament aniquilats.

Les baixes sofertes en aquest combat pels Caçadors de Catalunya van ser cinc morts i set ferits. En el camp de batalla van quedar uns dos-cents soldats imperials morts, entre ells el seu capità i demés oficials. Les forces d'en Manso es van apoderar de cent seixanta fusells, quaranta sabres i tota una càrrega d'impedimenta variada.

D'aquell combat lliurat a Sant Just tenim dues versions contraposades que és curiós contrastar:

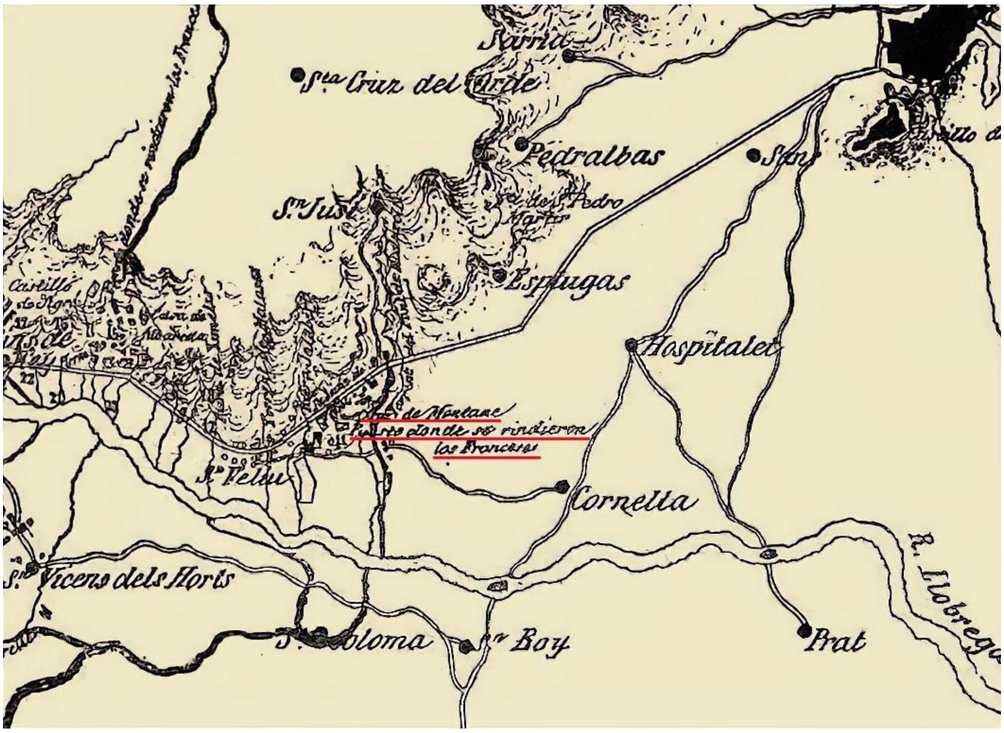

Fig. 9 – La Creu de Muntaner, situada al costat mateix del punt mig de la ruta entre el pont de Molins de Rei i Barcelona, on va tenir lloc l'enfrontament. Detall d'un mapa de l'epoca explicatiu de les diferents accions dutes a terme per Josep Manso.

D'una banda, el propi Josep Manso ens ho resumeix en el comunicat que el dia 9 d'agost de 1812, tot just l'endemà dels fets, va enviar des de Sant Sadurní d'Anoia al seu cap, el general Lacy:

"Excmo. Sr = En cumplimiento á la orden de V. E. en que me mandó procurase cojer la guarnición del puente de Molins de Rey, salí de Esparraguera antes de ayer al mediodía aparentando una dirección diametralmente opuesta al objeto que llevaba. Después de una marcha de dieciséis horas con cuatrocientos hombres del batallón de mi cargo, dejando guardias apostadas en los pasos que se dirigian al puente, con orden de no dejar pasar á persona alguna, me coloqué entre Molins de Rey y Barcelona.

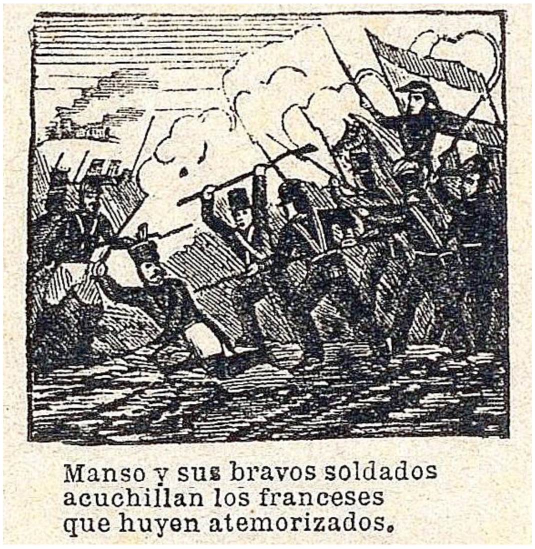

Fig. 10 – Vinyeta d'una auca del segle XIX on es veu representada la victoria de Manso i els seus homes en aquell enfrontament.

Salió del puente la guarnición relevada á las ocho y media de la mañana, y se halló cuando menos lo aguardaba con unos ciento cincuenta hombres de mi batallón formados á su frente en mitad

de la carretera. Formó aquella inmedíatamente en masa y fué derecha su formación al momento, atacada por retaguardia por otra porción de mi tropa, disminuyendo considerablemente su número las bayonetas de mis soldados. Fórmase nuevamente la columna en masa, y de nuevo es dispersada arrojándose á ella mis cazadores con el mayor denuedo e intrepidez.

El resultado de una acción dada entre Molins de Rey y Barcelona, con el fuerte San Pedro Mártir á la izquierda y una división de infanteria y caballeria en Spitalet distante media hora del punto de la acción, ha sido caer en mi poder 105 prisioneros, quedando muertos en el campo los restantes hasta 200 con su capitán y oficiales. Su más que obstinada resistencia ha dado margen á tan crecido numero. Se cogieron 160 fusiles, 40 sables, y una carga de equipage, todo lo que ha sido distribuido entre la tropa.

Mi pérdida ha consistido en cinco muertos y siete heridos. Todos los oficiales y soldados se han portado con la mayor bizarría, cumpliendo puntualmente las instrucciones que se les habia dado, por lo que dejo de recomendar á V. E. ninguno en particular. Fueron expectadores de la acción las guarniciones del puente de Molins de Rey, San Pedro Mártir y Monjuí, sin que de ninguna de ellas saliese á auxiliar á los acosados ni un soldado hasta que nos hubimos retirado con los prisioneros".

L'altra versió, vista des d'una òptica diametralment oposada a la de l'orgullós vencedor, és la que ens dona un integrant d'aquell destacament atacat: la 3ª companyia del 4t batalló del 23è regiment d'infanteria de línea. Es tracta del soldat alemany Heinrich Raaf, que ho va reflectir a les seves memòries, recollides anys més tard al dictat pel seu net, el doctor Gottfried Fassbender.

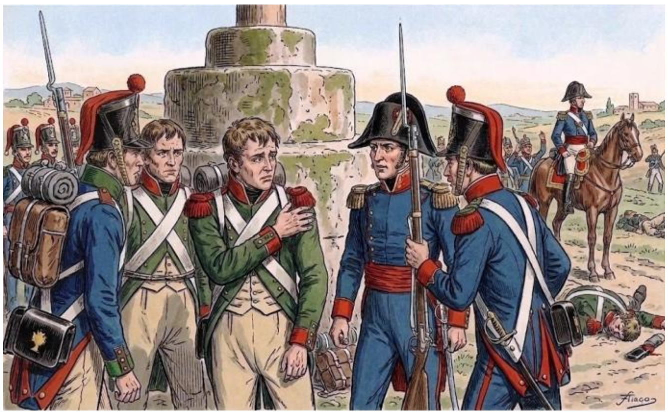

Fig. 11 – Captura d'Heinrich Raaf, el soldat alemany de l'exèrcit napoleònic que ens aporta el seu testimoni.

"El 10 d'agost de 1812 va arribar de Barcelona la tropa que ens havia de rellevar. Fet el relleu, i quan ja estàvem de tornada a Barcelona vàrem creuar el poble de Sant Feliu, on no vam veure ningú i vàrem trobar totes les portes i finestres tancades.

Tot just passat aquell lloc vàrem sentir "Quien vive" i va esclatar una andanada de trets de fusell al temps que la cavalleria espanyola venia al galop contra nosaltres.

El nostre capità va intentar formar un quadrat defensiu, però ja una multitud d'homes armats anaven sortint i no ens va quedar cap altra sortida que fugir pels camps.

Encara vàrem disparar mentre corríem amb els espanyols al darrere i als costats de la nostra gent. Un compatriota anomenat Schenk de Rheindorf, prop de Bonn, va rebre un tret a la cama "Companys, no em deixeu, per l'amor de Déu" ens va cridar amb por mentre passàvem pel seu costat. El vàrem carregar, arrossegant-lo, però aviat vàrem haver d'aturar-nos per descansar, i llavors vàrem veure que els espanyols estaven ja al damunt nostre. Ja no vam poder ajudar el nostre company, el vam recomanar a Déu. Poc després vam veure com el mataven.

El nostre capità va caure, ferit al genoll, just al meu costat, i la majoria dels nostres ja estaven morts o ferits a les vinyes. Com que les tropes espanyoles també havien aparegut davant nostre, estàvem completament envoltats. Nosaltres van alçar els braços i van demanar perdó. Els espanyols van disparar a tots els francesos sense cap pietat.

A nosaltres ens van preguntar si érem alemanys i en dir-los que sí, ens van fer presoners. Erem quinze. Un espanyol, però, em va apunyalar amb la baioneta a la part superior del braç esquerre, de manera que sagnava abundantment.

De la nostra unitat que constava de 380 homes, només nosaltres 15 vàrem caure presoners. Els altres jeien morts o ferits entre les vinyes. Només dos soldats van poder escapar.

Fig. 12 – La corrua de presoners haguts en aquell combat inicia el camí cap el seu destí: El confinament a l'illa de Cabrera.

Com més tard vaig saber, desprès de la batalla, i quan els soldats espanyols es van retirar, dones, noies i nois del poble havien vingut al camp de batalla i van rematar a ganivetades tots els que encara estaven vius.

Els dos soldats del nostre comandament que havien fugit van denunciar a Barcelona la incursió i immediatament tropes franceses van marxar cap allà, però quan van arribar, els espanyols ja feia temps que havien marxat".

Els enemics supervivents, entre els que es trobava el soldat alemany autor d'aquest relat, van ser en total 105 homes, van ser duts fins a Vilanova, on van ser embarcats cap a l'illa de Cabrera, en la que van romandre confinats en circumstàncies penoses en extrem fins al final de la guerra.

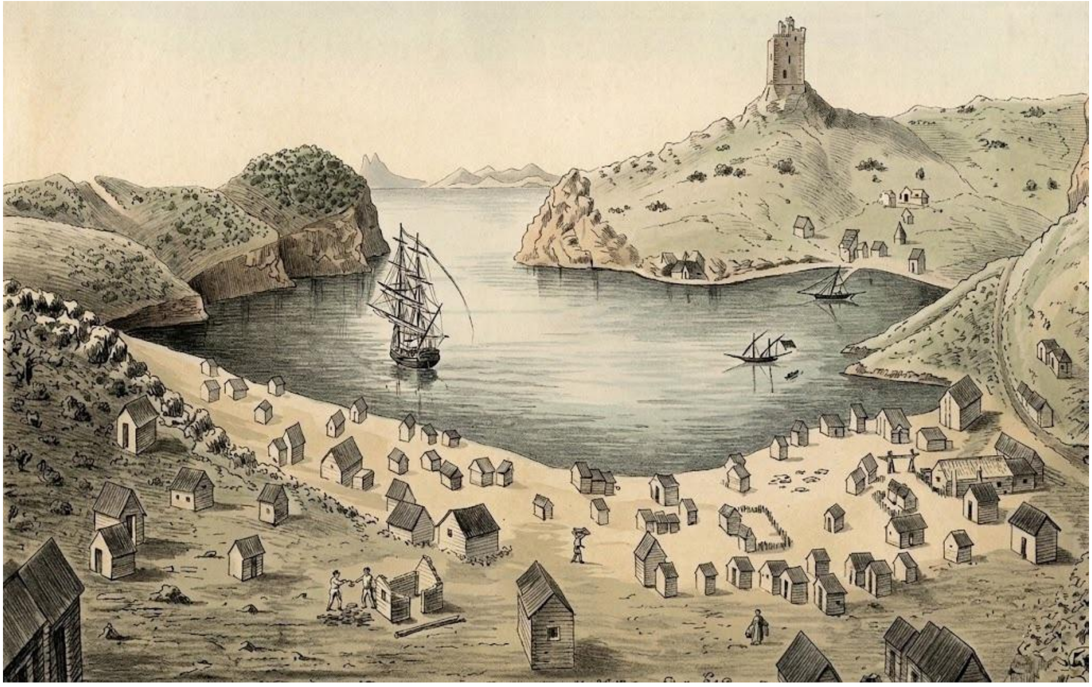

Fig. 13 – L'illa de Cabrera, el lamentable i plè de penalitats destí final que van tenir els soldats imperials capturats en aquell combat.

En recompensa per aquest èxit, Josep Manso fou promogut el 15 d'agost al grau de coronel, tenint al seu càrrec el regiment que Lacy li havia promès i la quarta secció de l'exèrcit del Principat.

En Manso, no havent quedat possiblement satisfet del tot, i en vista de l'èxit obtingut en aquesta operació, el 23 d'aquell mateix mes tornava a fer una altra acció anàloga a la que aquí es cescriu, i aquest cop va atacar la guàrdia entrant, fent-ho entre Sant Feliu i Molins de Rei i aconseguint novament una altra victòria tan rotunda com aquesta que ara hem acabat de veure.

Després d'aquests dos triomfs consecutius sobre els enemics, Josep Manso i els seus homes van continuar la lluita, aconseguint moltes altres victories fins aconseguir foragitar aquells invasors del nostre territori.

L'any 1814, ja acabada la guerra, Manso va ser rebut i felicitat personalment pel rei Ferran VII a Molins de Rei, continuant durant tota la seva vida la carrera militar que durant aquells anys de guerra havia encetat.

Fig. 14 – El general Josep Manso i Solà i els seus homes. Decoració d'un moble commemoratiu de la Guerra del Francès que es conserva al Museu d'Història de Barcelona.